

tal, a Broadwayról. Oroszlánkirályról, Ragtime-ről, Rentről, tehát az ottjártakor futó nagy sikerekről – de nem lelkes. Nem hozza lázba a tökéletes profizmussal működtetett színházi gyáripár, bár nemigen mondja. Katonás fegyelemmel sorjázna az off Broadwayról szóló beszámolókat, bizarr világú előadásokról, és az amerikai dráma otthonának számító, öt vendégül látó Manhattan Theater Clubról és Public Theatrerről – ám az „import” britek, főleg a szerzők amerikai jelenlétének örül meg igazán. Csalódás Bob Wilson, üdítő kivétel viszont a Blue Man Group, és a Double Edge Theater. Az olvasó is fellelegzik.

Végére is célratoró és informatív a New York-i színházi világ intézményeiről, napi működéséről készült gyorsjelentés. Tájékozott és informatív a kortárs amerikai szerzők és művek seregszemléje. Korrekt, tájékozott és informatív – mint maga a kötet egésze. A szerző „gyermekbetegségének” szövegménye, hogy adós marad a francia, londoni, New York-i színházi világ mozgalmas, gazdag, élő tablójával, az éppen látott metropolis megélt, átélt kultúrájával, „színeivel szagával”, hangulatával.

Háttha lesz újabb főváros, s feloldja végképp a „félenk exhibicionizmust”. (Palatinus)

TEGYI ENIKÓ

SZÍNHÁZ

Sweeney Todd

Mi ezt a dalművet már láthattuk: igazi angolok igazi angol előadásában, 1993-ban, az európai színházak budapesti fesztiválján. Akkor is félelmetesen jó volt. Hogy közben mi történt vele, mikor az Erkel színpadára került, azt nem tudni pontosan: három előadás után megbukott, így még arra sem igen maradt idő, hogy véleményt lehessen formálni. Pedig igazán érdekelné, így visszamenőleg is: ez a hátborzongató vérromantikus mese, amely dickens-i mélységekkel és véres rémregény-elemekkel egyaránt szolgál, miért nem tudott eléggé hátat borzongatni.

Vagy pont ami a legremekebb benne, a nem slágeres, de nem is elvont, inkább songos karakterű énekszólások, hatásos kórusok, izgalmas közzenék: miért nem tudtak érvényesülni.

De nincs ok már az oknyomozásra, bár az összehasonlító elemzés mindig szolgálhat tanulságokkal. Kaptunk egy újabb magyar nekilendülést ehhez a nagyon angol műfajú, angol tematikájú, hangulatú műhöz, s egyszerre az év egyik legnagyobb sikere vált belőle. (Talán a friss fordításnak. *Eörsi István* munkájának is érdeme ez.) Viszonylag kevésszer ment ugyan Kaposváron, de legalább a színházi találkozó keretében Budapesten is látni lehetett, a Víg-színházban. Még Kaposvárott nehéz volt elképzelni, hogyan fog tudni utazni a hatalmas vastraverzes díszlet, de szerencsére, meg tudták oldani. (Khell Zsolt építménye jeleníti meg a rideg, hideg, nyálkás vaslépcsők, platók, sínek által a gőzös és undorító utcák fojtogató kiet-

lenségét.) *Stephen Sondheim* (a West Side Story szövegírója egyben) maga költötte a drámát, a zenét: s ez olyan szintű lett, hogy bátran nevezhetjük kortárs operának. Elsődleges a hangzás, rendkívüli nehézségűek a zenekari és az énekszólások. Profi operistáknak sem kis feladat megmérkőzni a rollékkal, hát még prózai társulatnak. Gyakorlatilag nincs is beszéd, egy-egy emfátiкус mondaton vagy felkiáltáson kívül: s ami nem történik meg a zenében, az nem tud megtörténni egyebütt. Nagyszerű műről van szó tehát, nem húsz-harminc évig változatlanul futó, szeriális musical-tinglitangliról.

Az eddigi értékelések sokat időztek annál a kérdésnél, vajon képes-e ez az egyébként nagyszerű kvalitású társulat ebben a másféle dimenzióban helyt állni, nem saját adottságaihoz mért kívánalmaknak megfelelni – s hogy végül mindez hűséges-e így az alkotói szándékhoz. Nos, megértve az aggodalmakat, sőt a rossz hangszínt, az alacsony indítást, a nehezen elért magasságokat is észrevéve, mégis, azt kell mondanom: hiteles, illúziókeltő, fel- és (néhol gyomor-) forgató előadás született ismét Kaposvárott.

Mintha Ljubimov szegényei merednének ránk: a Sweeney Todd nemcsak rémregényt mesél, nemcsak az egykor szép életű borbélymester világának összeomlásáról, asszonya megbecstelenítéséről, kislánya elrablásáról és a mindezért forralt ítőzatos bosszúról szól a történet, s nem is a Monthy Python-csoport humorreszkjeibe is beleillő bosszú mellékszálról: ugyanis a borbély haragjának áldozatul esett kliensek a húsospite-gyártó asszonyság süteményébe darálódnak, töltelékként. Ennél több is történik a mocskos, emberhússzagú ködös Londonban: szegények vonszolódnak az utcán, „jön az éhség és kinyír” – ez itt valóság. Pite nélkül is felfalnák egymást az emberek az életben maradásért. Itt még a bolondokházába zártak haját is árulják, itt még a húgyból is hajnövesztő szert készítenek: azt reklámozzák. Itt a pitéből soha nem elég, muszáj zabálni, hogy életben maradjanak: s csak egy-egy torkon akadó köröm vagy hajszál készlet töprengésre, hiszen mikor éppen nem emberből van a hús, akkor meg macskától származik.

Asher Tamás rendezése ezt a mértéktelen, agresszívvá tevő nyomort mutatja meg, ahol szinte álomszerű vadságú bűnök környékezik az ártatlanokat.

Nyilvánvaló, hogy a színreviteli jogokkal rendelkező cégnek voltak-vannak kikötései, de a kaposvári társulatban, az Asher Tamás-i játékmódbeli hagyomány avatja e borzongató zene-művet azzá, amivé végül is válik. A rendező kézjegye nyomán, ritmusban, képben, modalitásban lesz zsigerileg sajátja a licenc védte produkció. Ezért fölösleges hát minden, énekhangra tett kifogás: *Spindler Béla* tekintetét, emberi tisztaságát nem lehet megkérdőjelezni, akkor miért hozakodjunk elő azzal, hogy nem mindig győzi a szólamot? Ugyanez érvényes *Bezerédi Zoltán* már-már parodisztikusan ördögi, pedofil gyámapjára s *Dányi Krisztián* ifjú szerelmesére is. Van valami, van valamijük, amitől a kis hibák könnyebben elfelejtődnek, s a képtelenség mégis egy életérzés, avagy életcsalódás realitása marad.

Kifogástalan azonban az árván maradt bor-

bélylány, később a gonosz bíró gyámleánya-ként nevelődött Joanna Balla Eszter alakításában (bár, főként Pesten tűnt föl, mennyire szerencsétlen a frizurája). Énektechnikailag, s egyáltalán, nincs semmi gond.

A káprázatos jelzőt érdemi Molnár Piroska. Mindent megírtak már róla, de ennyi öniróniát, geget, játékbeli invenciót, amennyit ő képes – kiváló énektudása mellett – beleadni egy közösségtől elvonatkoztatathatlan produkcióba: az páratlan. Kaposváron kicsit fáradtabbnak láttam, a Vígben viszont teljesen feldobottan, ereje teljében formálta meg az alapvetően jószerű, de férfiügyben mégis önző „ételbár” tulajdonosnőt. Ahogyan dalában tengerparti nászra, felfrissülésre vágyakozik, s bevallja szerelmét a nehéz sorsú borbély iránt – az nemcsak vastapos attrakció, hanem két ember viszonya ambivalenciájának tökéletes képe. Molnár Piroska valamennyi megjelenése a rátermettség és színészi intelligencia, az igazi színház, a született tehetség alig hihető egységét adja, melynek megpillantása szinte az egyszeri tökéletesség – igazából megvalósíthatatlan – illúzióját nyújtja.

Több cikk szerzőjével ellentétben, én nem érzem érdektelennek sem a sztorit, sem a korrekt színrevitelt. Mikor a teljes örület lesz úrrá – párhuzamosan a nézőkével – a segédnek fogadott *Némedi Árpádon*, vagy mikor a remekül együttműködő kar az elmegyógyintézet bennlakóit adja – bizony a hideg futkározott a hátamon. Sweeney Todd sokat vétkezett és sokat szenvedett. Akik kommentálják cselekedeteit, akik osztoznak vele a belélegzett, rémes levegőn, azok tudják, igazi dráma zajlott itt, nemcsak festett volt a vérzés, hátszórállyatgató a rémség. Mű és rendezője harmonikus egymásra találása emelte meg a musicalhírű művet operává, és erkölcsi súlyú példázattá.

BUDAI KATALIN

Alternatív színházi évad

Alternatív. Mihez képest? Nézzük etimológiai szemszögből? Alternatív – annyi, mint egyik a kettő közül, mint a másik, a második, az ellenkező parti, a túlsó parti. Sok esetben a magyar színházi életben is ellenkező partot (ellenzéki pártot?) képviseltek és képviselnek az alternatív színházak. Alter native annyi, mint más születésű, más eredetű. Ez is tartalmaz sok igazságot, hiszen a manapság divatos értelmezés szerint az alternatív színház lényege a struktúrán kívülség. Vannak ugye a nagyszínházak, többnyire kőszínházi épületekkel és többnyire megkövesedett működtetési háttérrel. Az utóbbi évtizedben sok szempontból lault ezeknek a merevsége is, akár a szerződött és alkalmanként fellépő művészek alkalmazása, akár a számlával fizető magánvállalkozások szorgalmazása miatt. Több a befogadó színház és több az önmagát eltartó (szponzorokat is szállító) produkciók száma. A határok elmosódni látszanak. A struktúrán belüli nagyszínházak fenntartása is egyre bizonytalanabb, nem a kívüliek lesz stabilabb.

Helyek, műhelyek. Az alternatív színházak vonzása e kettő mágnessel működik. Helyek